

Inkové

Pro zajímavost (nevypisovat)

Inská říše

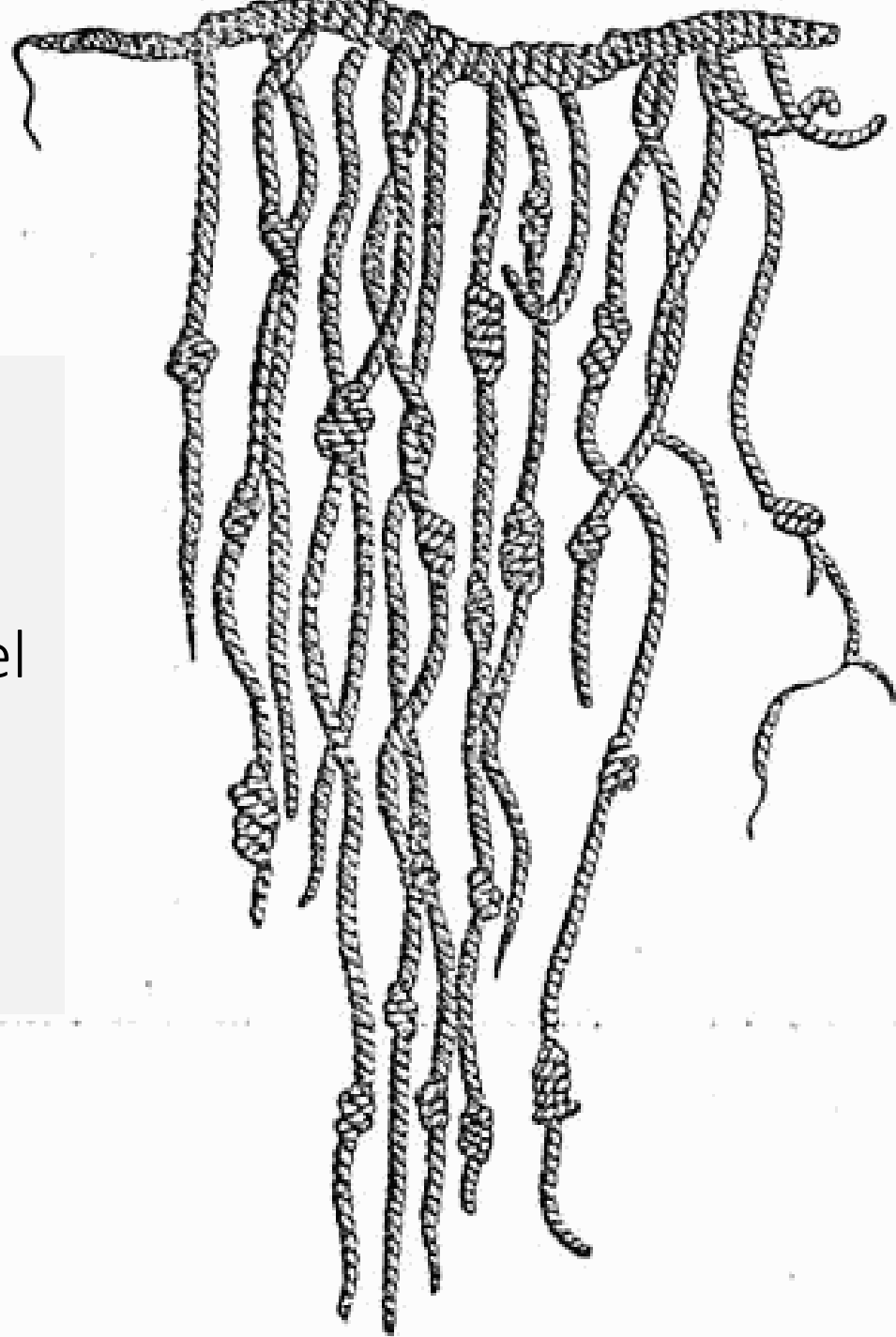
- kečuánsky *Tahuantinsuyo* („Čtyři země“), španělsky *Imperio Inca*) byl státní útvar v Jižní Americe na území dnešních států Kolumbie, Ekvádoru, Peru, Bolívie, Chile a Argentiny.
- Zanikl pod náporem španělských dobyvatelů, vedených conquistadorem **Franciskem Pizarrem**.
- Pojmenování „Incká říše“ není v zásadě správné.
- *Inka* byl oficiální titul pro panovníka a jeho příbuzné, kteří představovali elitu říše.
- Inkové přijali za svou kečujskou kulturní tradici a jazyk a pomocí vojenské a ekonomické expanze pak tuto tradici vnutili podrobeným etnikům.
- Některá etnika žila s Inky v míru, ovšem s některými byli Inkové v rozepři. To pomohlo později v dobývání říše Francisku Pizarrovi



Inkové

- Inkové, jako kultura, jsou dodnes vůbec opředeni spoustou záhad.
- Jak dokázali například postavit úžasné stavby typu Sacsayhuaman, Machu Pichu, Tiahuanako či Puma Punku
- Nebo proč na náhorních plošinách Nazca v Peru a svazích And (Pintados v Chile) zobrazovali jedinečné obrazce, které je možné spatřit jen z velké výšky? Znali snad něco jako letadla? Například takové, jejichž zlaté modely jsou vystaveny v Muzeu zlata v Bogotě.
- Je dokonce pravděpodobné, že věděli o kulatosti Zeměkoule.
A to proto, že některá jejich významná místa se nalézají s přesností na významných zeměpisných šířkách.
Typickým příkladem je Catequilla na rovníku v Ekvádoru a nebo svatyně na 6000 metrů vysoké vyhaslé sopce Licancabur na hranicích Chile s Bolívií, nalézající se ve čtvrtině vzdálenosti mezi rovníkem a jižním pólem.
- Je možné, aby toto všechno tyto jihoamerické národy zvládli bez jakéhokoliv písemného projevu? Jenomže Inkové přeci jen jeden způsob záznamu měli. Bylo to legendární uzlové písmo „kipu“.

Uzlové písmo starých Inků je dodnes protkáno spoustou záhad a tajemství. Jak a proč tento tajuplný národ vymyslel jedinečný systém záznamu skládající se z provázků a uzlíků?



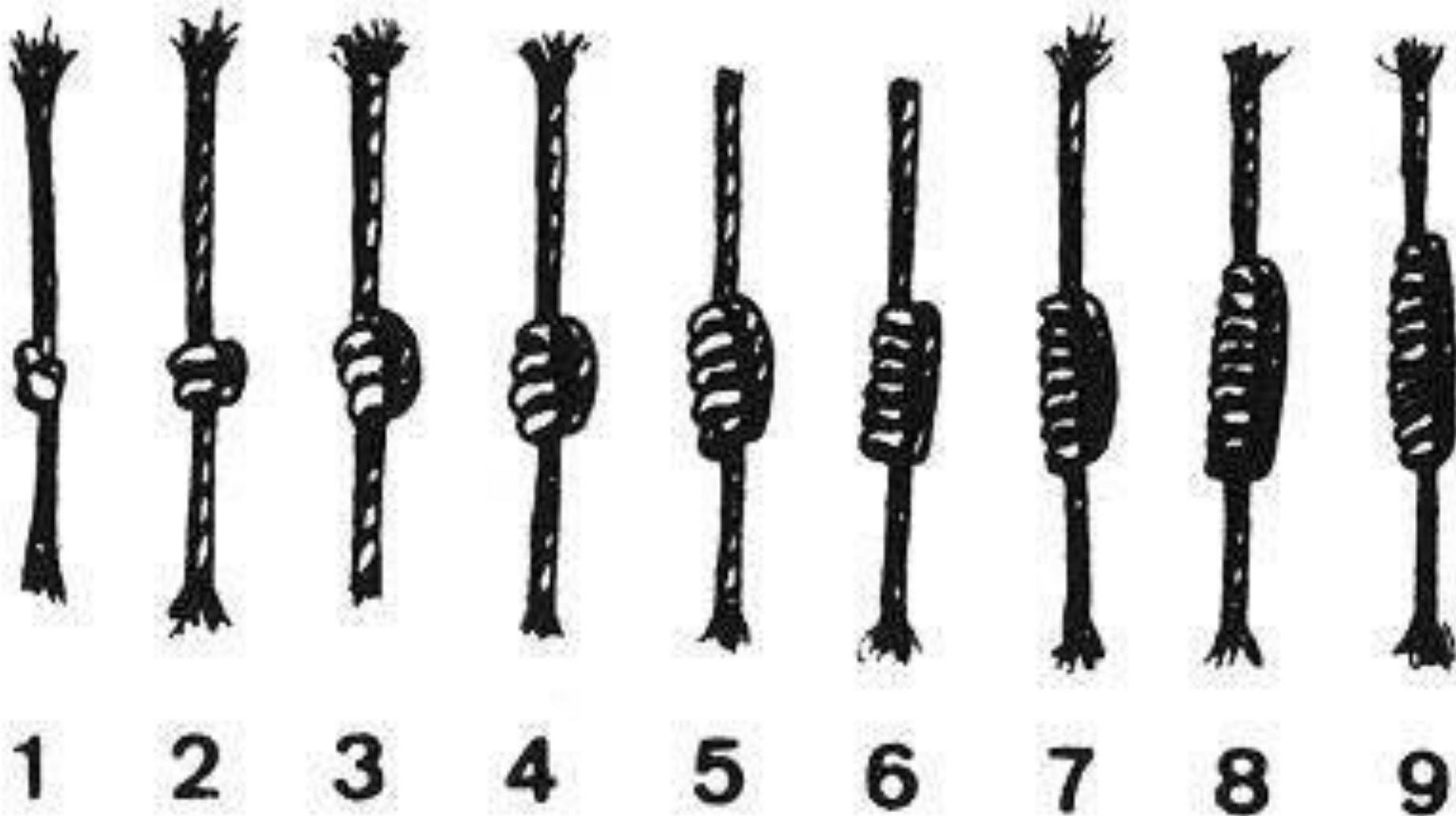
Uzlové písmo kipu

- Archeologické výzkumy potvrzují, že historie kipu zde v andské oblasti sahá až do období kolem roku 3000 před naším letopočtem. Znamená to, že se jedná o jeden z nejstarších písemných systémů na světě, kterému v tomto směru může snad konkurovat jen klínové písmo Sumerů .
- Texty v kipu se skládaly ze soustavy provázků a uzlíků, kde měl svůj význam jak počet uzlíků, tak vzájemná poloha, barva pramene, atp. Ty pak byly vázány na základní šňůru o průměru 5-7 mm. Vědcům trvalo velice dlouho, než se jim alespoň z části podařilo toto tajuplné provázkové písmo rozluštit. A zcela vyluštěno není ani dodnes.
- Rozluštěno například bylo, že význam měla barva uzlíků. Žlutá znamenalo „zlato“, bílá „stříbro“, zelená „obilí“, modrá „náboženství“, růžová „majetek“ atp. Nejčastěji se tak však zaznamenávaly číselné údaje. Zkrátka kolik uzlů bylo na pramenu, o takové šlo číslo.
- Pomocí dalších druhů uzlů, podle počtu závitů i podle mezer se pak zobrazovala i čísla vyšší. Jenomže bylo objeveno množství kipu, které nejsou čísla a jejich význam dosud rozluštěn nebyl
- Písmo obsahuje celkem 1000-1500 znaků. Je možné že dosud nevyluštěné texty v kipu obsahují třeba básně, mýty či příběhy nebo dokonce sčítání lidu, které se provádělo jednou za rok. Kdo ví, co vše bychom se z něj mohli dozvědět? Je možné i to, že se tam ukrývá i zpráva o tom, jak například Inkové stavěli svoje úžasné stavby? Nebo snad i to, kdo byli ti jejich bohové, kteří tam sestoupili z nebe?





Jednoduché jako facka. Pro jedničku se provlékl provázek uzlem jednou, pro devítku devětkrát.



Incký kipu-kamayu se svým „výrobkem“ tak, jak jej zachycuje ilustrace dobovém kodexu.



Kipu-kamayu odevzdává kipu inkovi.

Takhle si vladař udržoval dokonalý přehled o stavu své říše. Nejnižší náčelníci sebrali v roli sčítacích komisařů data po jednotlivých rodinách a ve formě kipu je odevzdali vyšším náčelníkům.

Ti vypracovali z dodaných „uzlových“ dat jakési „sumární“ kipu za jim svěřený úsek a to podstoupili svému nadřízenému.

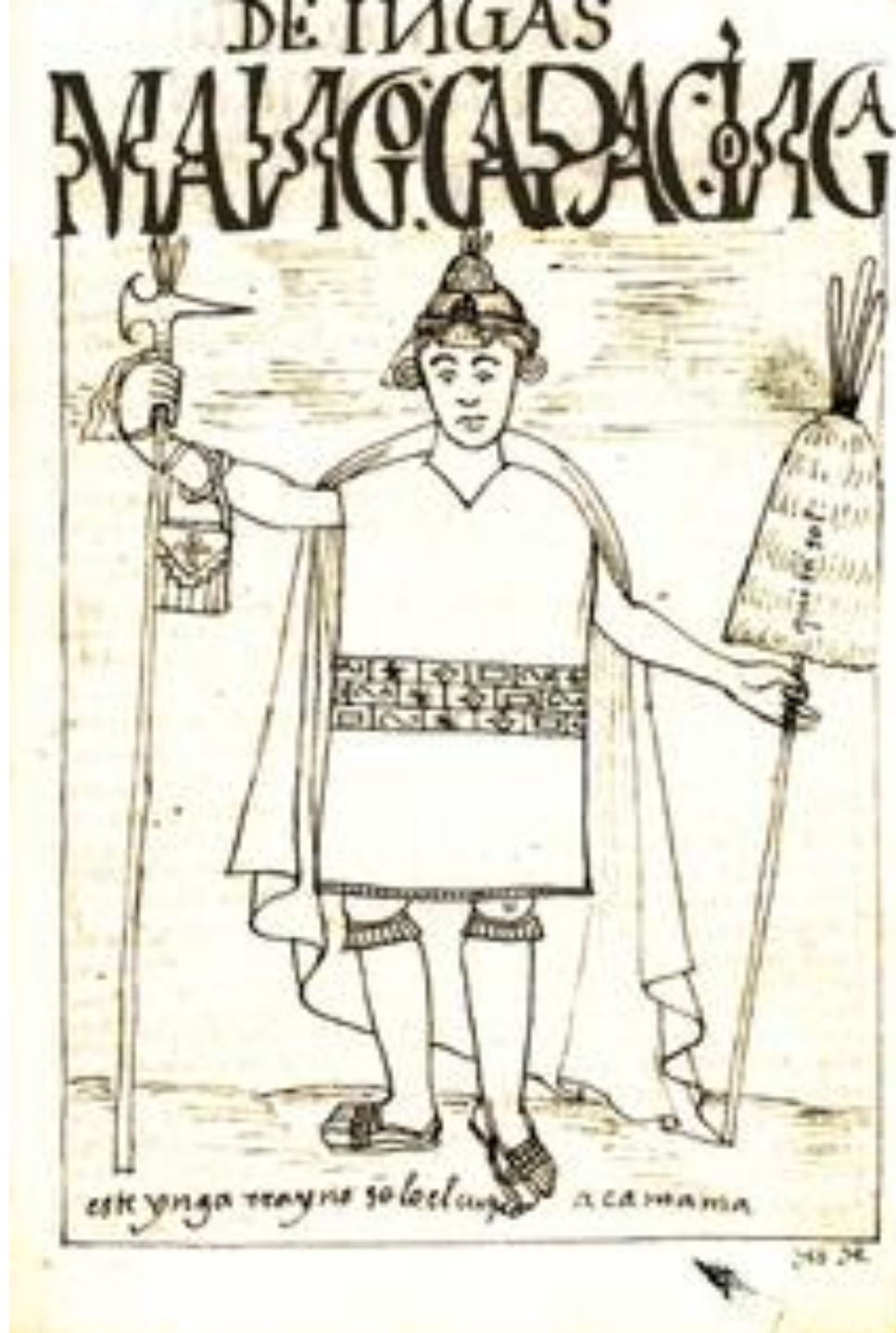
Nakonec dostal inka jedině kipu s údaji za celou říši. Pokud se tehdejší „statistický úřad“ dopustil zásadní chyby, padaly hlavy, a to nikoli obrazně ale doslova.



Založení říše

- Zpočátku byla říše omezena pouze na město Cuzco („Pupek světa“) a jeho bezprostřední okolí.
- Manco Capac, zakladatel tohoto městského státu a po něm dalších osm Inků vládli jen nad touto malou oblastí.
- Postupně obsazovali inčtí panovníci okolní údolí. Rozpínavost malého inckého království se znelíbila sousední velké říši Chanků, kteří také rozšiřovali své království, ovšem ve větším měřítku než Inkové.
- Chankové začali sestavovat armádu proti malému, úrodnému království. Vítězství se zdálo jasné, tím spíše, že Inků bylo málo a byli slabí a politicky rozdělení.
- V té době Inkům panoval starý Viracocha Inca. Místo boje raději uprchl z města, ukryl se v pevnosti a v podstatě se vzdal svého království.
- Vlady se chopil jeden z jeho synů, Cusi Yupanqui. V rychlosti uzavřel spojení s okolními kmeny a společně s nimi sestavil armádu a odvážně se vydal proti armádě Chanků. V litém boji Inkové Chanky porazili.

Mango Capac Inga.
Ilustrace kronikáře kečujského
původu
F. Huamána Pomy
de Ayala k jeho rukopisu
*Primer Nueva Corónica y Buen
Gobierno* z roku 1615



Vrcholné období

- Roku 1438 byl Pachacuti korunován a toto datum je prvním historicky ověřeným datem incké historie.
- Byl to výborný panovník, který proměnil malé incké království v prosperující stát.
- Některé kmeny vyhlazoval, jiné připojoval pomocí tzv. politiky reciprocity, což znamená, že zaplatil kmenům, aby se k němu připojily a získaly tím různé politické výhody.
- Brzy podnikal takové výboje, o jakých si mohli jeho předchůdci jen nechat zdát.
- Za vlády jeho syna Túpaca Yupanquiho říše dosáhla svého vrcholu a její rozpínavost byla téměř u konce. Nyní se táhla od dnešní jižní Kolumbie až po střední Chile a od Tichého oceánu až po amazonskou džungli.

Příchod Španělů do Jižní Ameriky

- Již na konci panování dalšího Inky Huayna Capaka, jenž sídlil většinou v severním Quitu, přistávají na pobřeží první Španělé, kteří sem zavlekli zkázonosnou epidemii pravých neštovic, jež zdecimovala indiánskou populaci a jíž podlehl i samotný Huayna Cápac.
- Jeho synové se dostali do několikaletého bratrovražedného boje o trůn.
- Triumfující Atahualpa, který vyvraždil s Huáscarem většinu cuzcoské šlechty, si však své vítězství ani nemohl pořádně vychutnat.
- 16. listopadu 1532 se dostavil se svým neozbrojeným několikatisícovým doprovodem na pozvání Španělů na náměstí v Cajamarce, kde se stal obětí zrádného útoku pouhé stovky conquistadorů vedených Franciskem Pizarrem.
- Šokovaní indiáni se vůbec nepostavili na odpor a byli většinou pobiti; Atahualpa byl zajat.
- Přestože zajatý Atahualpa splnil svůj slib a jeho poddaní naplnili zlatem až ke stropu určenou místnost, Španělé ho nepropustili. V červenci roku 1533 byl obviněn ze spiknutí a popraven.

Francisco Pizarro



Zlato Inků







Zánik říše

- Pizarro potom vytáhl na Cuzco.
- Při cestě do Cuzca potkal Pizarro družinu Manco Inky, jednoho z mála přeživších z Huáscarovy větve.
- Manco se chtěl připojit k Pizarrovi, který porazil Huáscarova soka Atahualpu.
- Pizarro měl, pokud šlo o moc a sílu, dobrou intuici. Proto se pokusil předejít možnému odporu proti španělské nadvládě tím, že naoko udělil Mancovi naprostou suverenitu. Byl si však dobře vědom toho, že na porobení a vládnutí tak rozsáhlé říši měl málo vojáků, a proto tlačil na Manca, aby sestavoval armádu.
- Manco velice rád Pizarrovi vyhověl, protože se chtěl pomstít generálu Quisquisovi, jenž dal vyvraždit téměř celou jeho rodinu. Poté se Pizarrovův společník Hernando de Soto vydal s armádou 50 španělských jezdců a 10 000 inckými bojovníky na tažení proti generálu Quisquisovi.
- Společnými silami donutili generála k ústupu a cesta do Cuzca byla volná. Ačkoliv v následujících letech vypuklo ještě několik povstání a nezávislý incký státeček ve Vilcabambě si podržel nezávislost až do roku 1572, věk Inků skončil.

Vládci Inků

- Inkové měli pevně stanovená pravidla pro výběr panovníka.
- Panovník – na rozdíl od prostého lidu – měl prakticky neomezené množství manželek a milenek, avšak dědic a budoucí panovník vzešel z úplně jiného svazku.
- Inka si jako jediný bral za ženu svoji vlastní sestru. Jejich syn pak byl právoplatný dědic. Jedině tak byla zachována „čistota krve“.
- To mu ale vládu nezaručovalo, spíše to z něj udělalo hlavní terč v boji o trůn.
- Dalo by se říci, že bratrovražedné boje byly nutností. Inka tím dokazoval, že je nejsilnější a jen on může vládnout.
- Inkové neznali písmo a jména jejich předků se uchovávala po generace pouze v ústím podání. Těla mrtvých inckých panovníků se nepohřbívala, ale uchovávala se, aby byla dále uctívána, jakoby by byla živá.

Pověsti a báje

- O stvoření
- Velmi, velmi dávno se u jezera Titicaca objevil vysoký vousatý muž s berlou v ruce. Vydal se na ostrov Titicaca uprostřed jezera a tam přikázal slunci, měsíci a hvězdám aby vyšly a ony vyšly. Pak z hlíny vymodeloval muže a ženy a vytvořil tak praotce a pramatky všech kmenů v Andách. Každému páru pak dal jazyk kterým budou mluvit, písně které budou zpívat, semena která budou sít a tance které budou tančit. Poté do nich vdechl život a přikázal jim, aby vstoupili do podzemí a vyšli z něj každý ve své domovině. A oni vyšli z pramenů, ze stromů a z jeskyní. Ona místa se nazývají *pakarina* („místa úsvitu“).

- *O potopě*
- Před mnoha a mnoha lety žil jeden pastýř. Vydal se do vysokých hor, aby přehlédl svá stáda. Když se k nim dostal, zjistil že zvířata ani nežerou, ani se nenapájí. Místo toho jen celou noc stojí, dívají se na oblohu a nařikají. Pastýř se rozzlobil a řekl: „Co se vám stalo? Máte ode mne nejlepší pastvu a nejčistší vodu! A Vy tu jen stojíte, hledíte ke hvězdám a naříkáte!“
- V té chvíli se k němu obrátila lama a řekla: „Dobře mne poslouchej a vyslechni co Ti povím!“ Pastýř zůstal stát jako uhranutý, protože to znělo úplně jako by k němu mluvil člověk. A lama pokračovala: „Vidíš ty hvězdy co vycházejí nad horou Jokakoto? Ty hvězdy znamenají, že přesně za měsíc zničí celý svět potopa.“ Pastýř jí uvěřil a vzal celou svoji rodinu na vrchol nejvyšší hory na světě. Pak začalo pršet. A pršelo a pršelo až jediným nezatopeným místem na zemi zůstal vrcholek oné hory. Bylo zde tak málo místa, že liška uklouzla a namočila si ocas. Proto má dneska každá liška ocas černý.

Architektura

- Dodnes se návštěvník Peru může setkat s mnohými památkami na inckou minulost.
- Je zde mnoho zřícenin chrámů, paláců, pevností, velkých vojenských silnic, akvaduktů a jiných veřejných staveb.
- Inkové své stavby stavěli z kamene bez použití malty a železa. Kamenné bloky byly opracovány a dopraveny na místo určení. Zde byly skládány tak přesně, že by se mezi ně nevlezl nůž.
- Střechy byly dělány většinou ze slámových došků, některé byly ze dřeva. Po příchodu Španělů se začali pálit břidlice, což dokazuje nález Hiramů Binghamů na Macchu Picchu.

Ruiny inckého města Machu Picchu



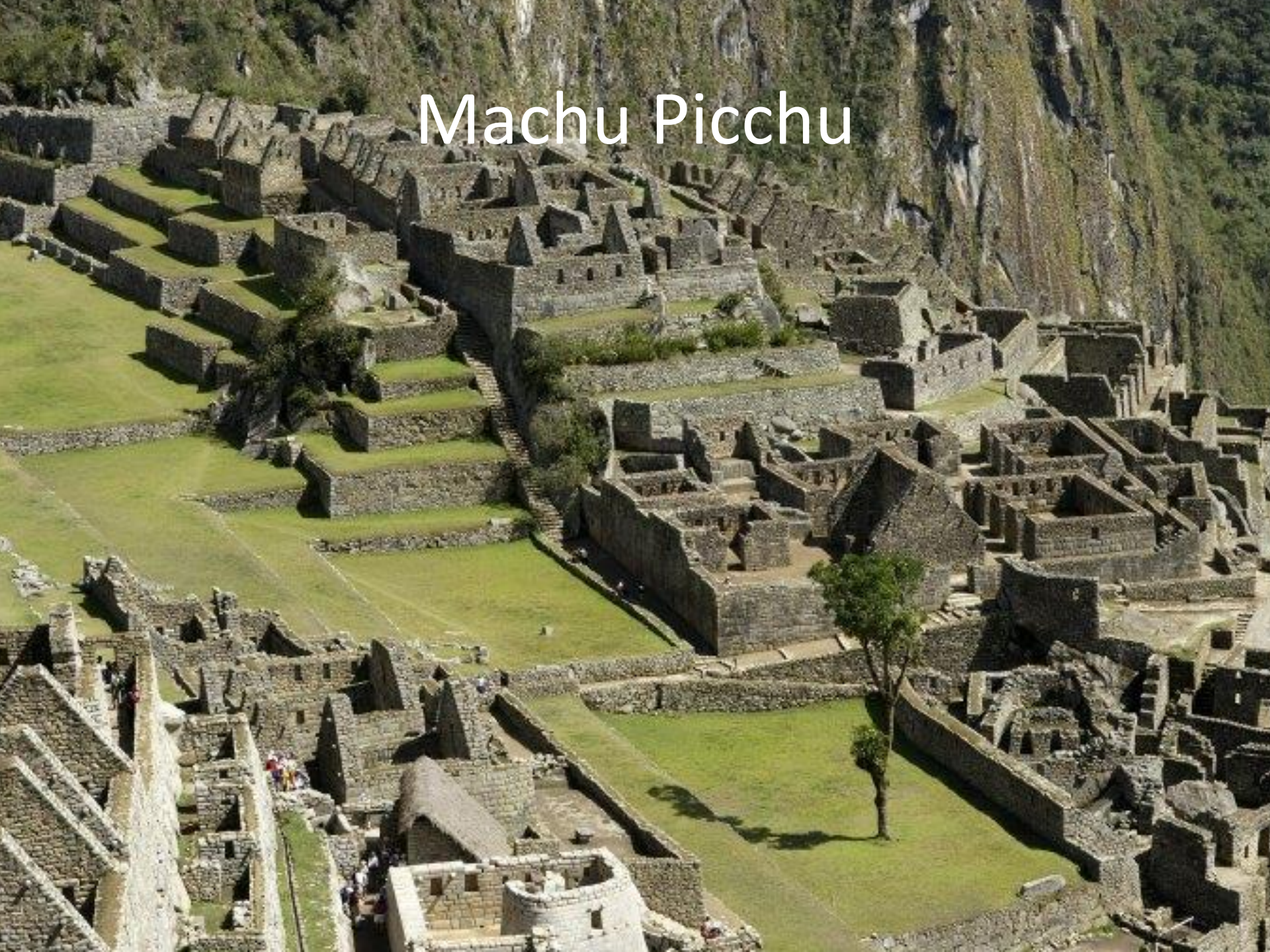
Machu Picchu

- *Tohle místo má v sobě pořádnou porci tajemna a krásy...
“ Předpokládá se „, že město vystavěl Pachacútec Yupanqui okolo let 1460-1470, ve výšce 2.400 metrů n.m. (cca 70 km od Cuzca).
Účel není zcela znám – “ předpokládá se „, že tak zde byli Inkové blíže svému božstvu – Slunci...
(to je tedy moudro... skoro až nedůstojné tohoto místa, co říkáte...)*

Machu Picchu



Machu Picchu







Vedle toho, že byli vynikajícími zlatníky, prosluli Inkové i jako stavitelé. Budovy z kamenů nepravidelných tvarů (na snímku) již pět století odolávají zemětřesením i povětrnostním vlivům. Proti španělským nájezdníkům ale své tvůrce neochránily.



SACSAYHUAMAN

(Peru)

- *Zase úžasná jihoamerická zedničina... SACSAYHUAMAN byl postaven nedaleko Cusca jako mohutná pevnost a pověsti hovoří o tom, že kdyby nebyl dobyvateli tak poničen, patřil by dnes mezi divy světa... Jen hradby lehce pojaly 5.000 bojovníků...!*
Pro názornost – v hradbách stojí kámen vážící 360 tun, takže to byla vážně těžkotonážní záležitost...!



SACSAYHUAMAN

- Stavba monolitického komplexu obřích rozměrů začala někdy během vlády devátého Inky Pachacutiho.
- Výzkumy prokázaly, že kamenné bloky byly získávány z nedalekého lomu Huacay Pata, ale dodnes zůstává zahalen rouškou tajemství způsob, jakým indiáni, kteří neznali železné nástroje ani kolo, dopravovali tyto těžké a objemné kvádry na místo určení.
- Každopádně tu vzniklo pozoruhodné dílo, které přesně zapadalo do stavebních plánů rychle se rozrůstajícího Cuzca. Hlavní město bylo totiž vystavěno ve tvaru pumy a právě Sacsayhuaman měl představovat její hlavu. Ne náhodou jsou proto zdejší hradby postavené s 22 výčnělky, které měly symbolizovat zuby tohoto posvátného zvířete.
- Na druhou stranu tato členitost měla i skvělý strategický význam. Při útoku byl totiž agresor pokaždé k některé části opevnění postaven bokem a byl tudíž snáze zranitelný





Kamenný komplex byl následujících letech postupně rozebírán, neboť Španělé používali kamenné kvádry pro stavbu svých nových domů a kostelů. Do dnešní doby se tak z celé stavby dochovala zhruba pětina. Při pohledu na rozlehlý areál si člověk jen stěží dokáže představit, jak velkolepé dílo tu před necelými pěti sty lety muselo stát. Naštěstí i dnes ještě můžeme obdivovat neuvěřitelně masivní zdi, které jsou tolik typické pro inckou architekturu. Před těmi mohutnými nepravidelnými leč precizně pospojovanými kvádry si člověk připadá opravdu maličký. Jeden z kamenných bloků je dokonce vysoký osm metrů a jeho váha se blíží k neuvěřitelným 360 tunám. Ve srovnání s tímto monolitem pak například vstupní brány se tři metry dlouhými překlady vypadají, jako by byly postavené z nějaké stavebnice.

Cusco

- *Cusco – hlavní město incké říše...V kečuánštině znamená – “ pupek, či střed „.
Nachází se ve výšce 3.400 metrů n.m.
Neobvyklost a přesnost provedení těchto staveb je šokující, stejně šokující byla však jejich odolnost vůči zemětřesením...*

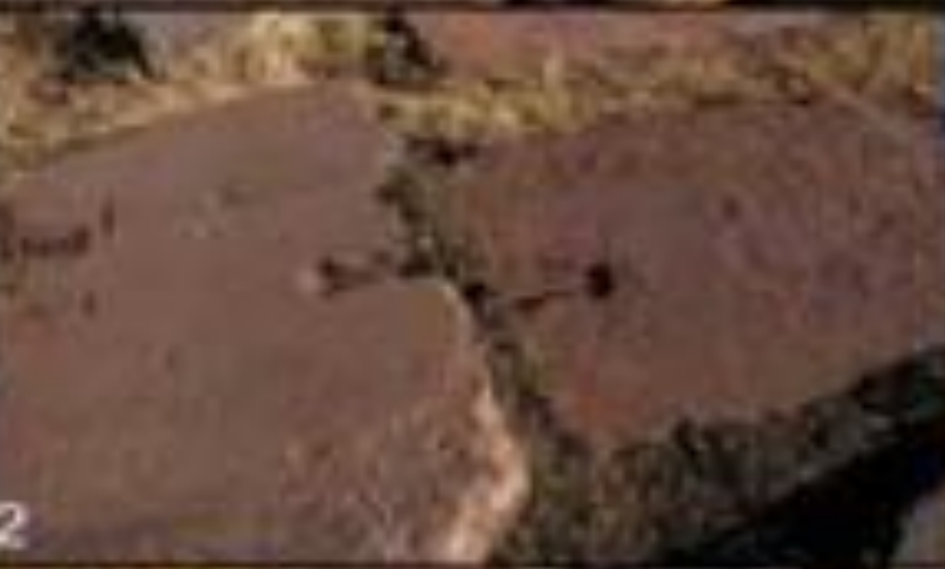


PUMA PUNKU

(Peru)

- *Nesmírně zajímavé místo... Podle domorodců ho nikdo, nikdy neviděl jinak a i Španělé už ho prý našli v troskách. Váží se tu stavební části, které vypadají jako součásti moderních staveb...*
- *Bloky jsou spojovány s laserovou přesností...
A pozor – velké kameny jsou spojovány kovovými svorkami, ze slitiny mědi a niklu...! To fakticky vzato nemohli stavitelé před tolika lety umět...!
Jedna z kamenných desek na snímku váží cca 450 tun, ale já mám pocit, že tyhle tonáže už nikoho nepřekvapují a donekonečna se ptám – jak s tím hergot hýbali...?!*

-



NASCA (Peru)

- *Nejde o stavbu v pravém smyslu slova.*
- *„Obrázky zvířat a kolibříka si najdete všude, ale přistávací plochy všude k vidění nejsou... Také jsou zajímavé spekulace, že indiáni používali horkovzdušné balóny, protože i konzervativním archeologům je jasné, že poměrně složité obrazce musel někdo z výšky vyměřovat a kontrolovat. Ze země toho moc vidět není... Byli tak technicky zdatní, že vymysleli a sestrojili balón, ale tak pitomí, že škrábali obrázky do země, aby přivolali déšť ...?“
*Něco tu prostě nehraje...“**
- Město Nasca je známé pro „záhadné“ obrazce v poušti. Obrazce pocházejí z období mezi lety 300 př. n. l. a 800 n. l., kdy v této oblasti žili příslušníci kultury Nasca.





Planina Nasca

TIAHUANACO (Bolívie)

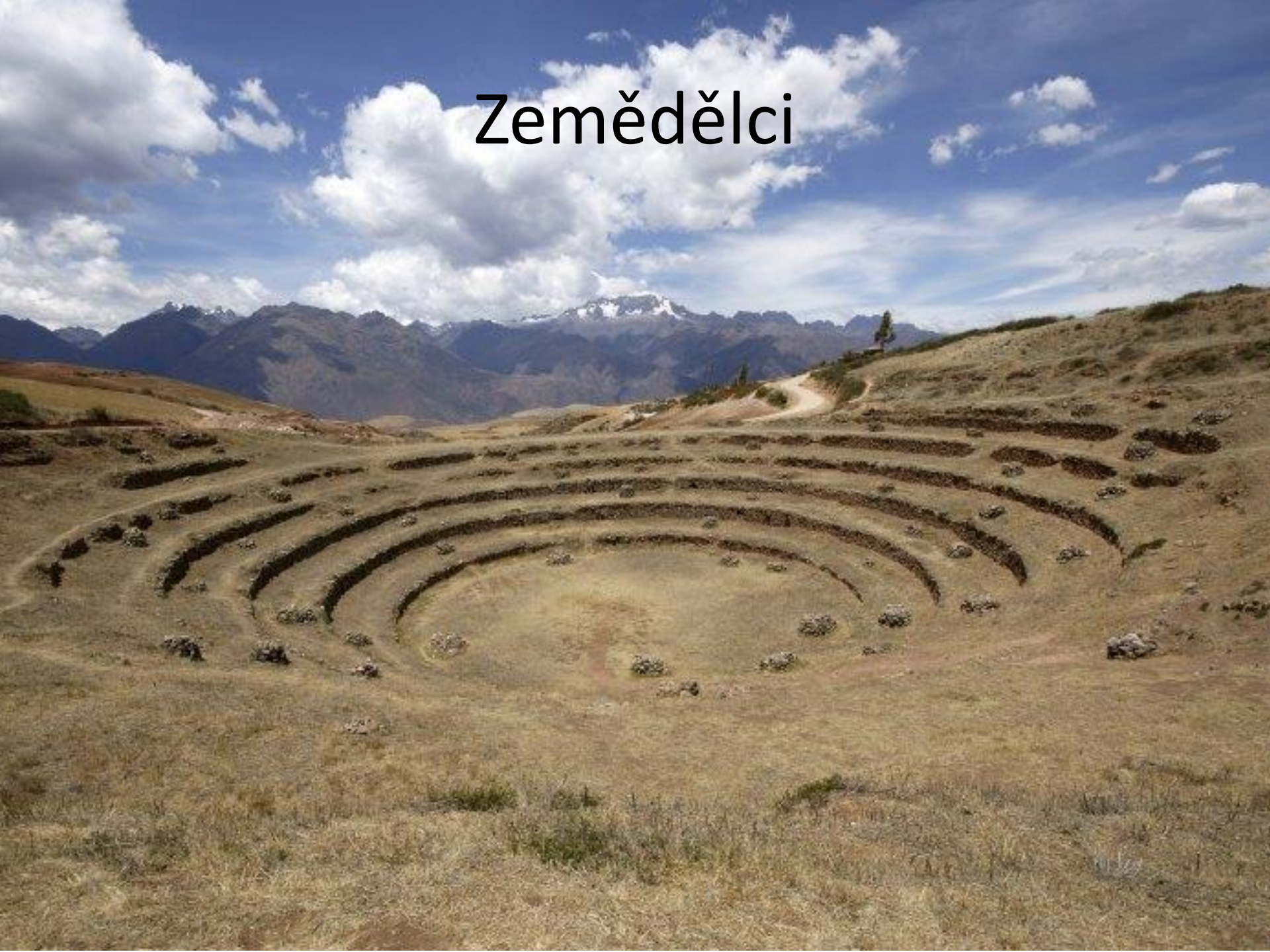
- *Podle indiánských legend – místo, kde se zrodil Virakoča a kde byl stvořen i člověk...*
- *Leží 3.600 metrů n.m.*
- *Je možné, že je pokračovatelem staršího náboženského a obřadního centra Chavín de Huantár, které bylo opuštěno...*



Moray

- Zemědělská výzkumná stanice Moray je zajímavých inckým architektonickým dílem, o jehož přesném účelu se dosud bádá.
- Jsou to vlastně takové tři trychtýře s jednotlivými terasami, které by měly mít vlastní mikroklima. Na nich pak Inkové měli pěstovat různé zemědělské produkty a zjišťovat, jak se jim daří.

Zemědělci



Tipón

- Další ze zemědělských objektů je Tipón, kde je několik teras a jsou zde výborně zachované kanálky, pomocí kterých byl celý systém zavlažován.

Tipón



Salineras de Maras

V neuvěřitelném vedru a často s minimem ochranných pomůcek zde Peruánci získávají sůl, která se odpařuje z terasovitých bazénků.

Celou tuto soustavu napájí jeden velmi slaný přítok.



Hřbitov Chauchilla

- Nedaleko města Nasca leží hřbitov Chauchilla, který vznikl v letech 200 až 900 n. l., a který se také vztahuje ke kultuře Nasca.
- Jsou zde mumifikované lidské pozůstatky a je úžasné se tam procházet a vidět více než tisíc let staré mumie.
- Zajímavá je i doprava na hřbitov, protože je třeba jet po takové cestě necestě.



Incké ruiny - Ollantaytambo



Pisac

- Ruiny Pisacu jsou pozůstatkem inckého města, které z jihovýchodní strany střežilo vstup do Posvátného údolí. Stejně jako u ostatních inckých památek, ani v případě Pisacu není zcela zřejmé, kdy bylo toto sídlo vybudováno.
- Archeologové zastávají názor, že k tomu došlo až po roce 1440, kdy byla tato oblast dobyta z rukou kmene Cuyos. V období největšího rozkvětu se jednalo o rozsáhlý komplex, který byl rozdělen do čtyř částí - Pisaqa, Intihuatana, Q'allaqasa a Kinchiracay.
- Celý areál dodnes obklopují rozlehlé terasy, které sloužily především k pěstování zemědělských plodin určených pro vyšší šlechtu. Na tyto terasy byla totiž ručně dopravována ornice z nižších nadmořských výšek, takže zdejší produkty dosahovaly mnohem vyšší kvality, než je v takto vysoko položeném prostředí obvyklé.
- Celý komplex zde stál až do příchodu Španělů, kteří jej někdy v první polovině 30.let 16.století poničili

Pisac





Silnice

- Jednou z nejpozoruhodnějších inckých staveb jsou určitě silnice. Dodnes jejich zbytky dosvědčují jejich dokonalost
- Délka silnic se odhaduje na 1500–2000 mil. Nejvýznamnější silnice však byly dvě. Jedna vedla z Quita do Cuzka, druhá se táhla z Cuzca na jih směrem k Chile.
- Jedna silnice vedla přes náhorní rovinu, druhá zas nížinou podél pobřeží. Vybudování silnice přes náhorní rovinu bylo velmi obtížné, hlavně kvůli rázu krajiny. Ležel zde totiž sníh, často musely být dlouhé úseky vytesány do skal, přes řeky vedly visuté mosty, do srázů propastí byly vytesána skalní schodiště a horské průrvy byly vyplněny zdivem.
- Šíře silnic se pohybovala mezi půl metrem v hornatých oblastech a šesti metry v rovinách.
- Po těchto silnicích se jako poslové pohybovali rychlí běžci, kteří se nazývali *chasquis*. Běhali podle štafetového systému. Na každý úsek cesty byli k dispozici dva odpočínutí běžci. Předávali zprávy na stanicích, nazývaných *tambos*, které byly postaveny v určitých vzdálenostech. Takto bylo možno předávat poselství nebo zboží až na vzdálenost 400 km za den.
- Inkové nevyužívali ani **koně ani kolo, protože je vůbec neznali**. Používali jedině lamy, nebo chodili pěšky.

Incký systém silnic

